

Наших дітей виховують блогери

Чому кумирами дітей стають звичайні однолітки? Як можуть вплинути відеоблогери на своїх юних прихильників? Як батькам захистити сина чи доночку від небажаного впливу? Про це та інше розповіла авторка підручників та програм, методистка Новопечерської школи Інна Большакова.

Казкова куртка, щоб набрати підписників

Семирічна дівчинка вимагає в мами придбати куртку певної фірми, бо всі, хто її має, стають успішними відеоблогерами. Звідки вона таке взяла? Так у блогах же свого кумира — шестирічної дівчинки, а ще — у телерекламі. Вона гірко плаче та не чує пояснень мами — певно, та просто економить гроші на ній. Батьки завжди так роблять — це теж кажуть у відеоблогах.

Мотивація для покупки більш ніж безглузда. Підліток замислився б: чому це так, навіщо, власне, куртка. У цьому ж немає логіки? Але у світі маленької дитини ще є Санта Клауси, зубні феї та... диво-одяг, який приваблює фоловерів. Як зручно для виробників дитячих товарів! Адже не всі батьки витримають натиск бажань своєї дитини, і ось вже іграшки, одяг, сувеніри зникають з полиць магазинів. Можливо, саме це призвело до сплеску популярності зовсім юних блогерів — яким до 10 років.

За статистикою, вісім з десяти родин дозволяють дивитися YouTube дошкільнятам та учням початкової школи. Половина найбільш прибуткових каналів належить відеоблогерам такого самого віку. Успішних блогерів, із мільярдами переглядів, серед дітей утричі більше, ніж серед дорослих.

Покоління YouTube: 6 міфів про дітей-блогерів

За словами пані Інни, серед учнів своєї школи вона теж провела опитування, і з'ясувалося, що 70% дітей дивляться юних блогерів щодня.

— Чимало батьків помиляються, коли сприймають захоплення дітей розпаковками та оглядами ігор лише як безпечну розвагу, — переконана Інна Большакова. — Недарма кажуть: де наша увага, там і наша енергія. Діти зосереджені на стилі життя, поведінці та думках, які транслюють відеоблогери. Ці діти до 10 років — вже лідери думок для однолітків. І їх слухають без жодної критики, беззастережно довіряють. Мозок дітей ще формується. Лобова частка мозку (неокортекс), яка дає змогу дорослим бути більш критичними до інформації, ще недостатньо розвинута у дітей. Тому інформаційний вплив на дітей більш потужний. Можна прогнозувати, що за кілька років вони стануть підлітками, які залишаться так само вразливими до впливу інтернет-зірок. Навіть

сучасні тінейджери не виявляють такої легковажності, коли йдеться про їхніх улюблених блогерів.

Не врахована сила впливу

На прикладі сучасних підлітків можна вже нині побачити, як легко хайп із соцмереж переходить в етичні, політичні та інші конфлікти, у які втягують підписників, вважає експертка.

— Нещодавно багато галасу наростили восьмирічна блогерка Міла Маханець, у якої майже 600 тис. підписників в Instagram та майже 7 млн у Likee, і тринадцятирічний Павло Пай. Вони вдають закоханість та публікують фото та відео про це. Нещодавно, 12 травня, вони знову виклали фото і написали, що двомісячна розлука здалася їм вічністю. Як усі вже знають, відкрито кримінальну справу за сексуальну експлуатацію. Як би все не завершилося, ситуація виявила, що провокативний контент чимало юних фоловерів сприймають як захопливу «гру в дорослих». Дітям нав'язують не властиву віковим потребам, ризиковану поведінку. У соцмережі Likee, що заявлена як сервіс для підлітків від 16 років, більшість аудиторії — діти 5–12 років. І серед їхніх відео чимало таких, у яких танцюють та співають «по-дорослому», вихваляються крутыми гаджетами, у тому числі батьківськими. Типовий сюжет для 11–13-річних дівчат: «Мене покинув хлопець, і мені погано».

Відверті фото 8-річної блогерки: як реагувати батькам?

Інша ситуація — скандал у січні 2021 року з 20-річною блогеркою Таїсією Маламан, яка має 4 млн підписників у TikTok. Вона розмістила відеопитування, в якому, серед іншого, сказала, що обирає Росію, а не Україну. Доти дівчина знімала відео про спорт, тварин, зізнання щодо особистого життя, складала пісеньки, влаштовувала челенджі. Тож чимало підлітків сприймали її як свою. Коли блогерка почала писати неприпустимі речі про участника бойових дій, офіцера ЗСУ Анатолія Штефана, реагували на це гостро в основному дорослі. Хлопці та дівчата не відписувалися від людини, до якої роками звикали. Ось так у будь-який момент популярна в соцмережах особа може почати транслювати небезпечні вже для більшої, ніж дитяча, спільноти меседжі. І діти, якщо в них не розвинене критичне мислення, будуть її слухати та наслідувати. А це вже якраз виховання. І воно може розходитися з родинними цінностями й тим, що прагнуть донести у школі, — переконана пані Інна.

Не лише дистанційні уроки

Експертка не поділяє думку, що, мовляв, школа взагалі не виховує, це мають робити батьки, а вчителі лише навчають. Педагоги проводять з учнями по вісім годин, активний час доби, тож виховують, навіть мимоволі, навіть якщо не замислюються про це. Виховують мімікою, жестами, манерою поведінки, вчинками. Діти реагують на все: висловлювання про суспільство, про життя, про інформаційний світ. На подвійні стандарти, які можуть бути у школах. Ми маємо розуміти, що своєю поведінкою впливаємо на учнів. Вже є кричуча необхідність педагогам ставати обізнаними зі світом інтернету, його впливом на дітей і віртуальною дитячою субкультурою.

— Ідеться не про те, аби заборонити відеоблоги чи впасти в паніку, а про те, що слід працювати з установками дітей. Ми зараз, особливо під час пандемії COVID-19, чимало говоримо про те, як нові технології входять у життя. Але для вчителя віртуальне життя — це лише його дистанційний урок. На жаль, більшість педагогів взагалі не цікавляться, що дивляться в інтернеті, чим живуть учні. Школа і блогінг — як два різні світи. Так само батьки не дуже обізнані, що їхні сини та доњки роблять в інтернеті. Діти загалом більше часу проводять з блогерами, ніж з батьками.

Що популярне у дітей

— Учні початкової школи зазвичай дивляться розпаковки іграшок, членджі, походи до розважальних центрів. Найбільш популярні постановчі ролики — про привидів та інше страхіття, про конфлікти братів та сестер, про те, що діти роблять без батьків (зазвичай заборонене, наприклад, водять авто), про різні витівки та обмани, які сходять з рук малим бешкетникам. Блогери можуть виховати шопоголіків, людей, яким для радості потрібні нові речі, а також прищепити бажання вести доросле життя. Дитина сприймає сценарії, розраховані на попит глядачів, як частину реального життя однолітків. І намагається повторити певні моделі поведінки: якщо блогер відчиняє двері ногою, гримає на батьків — це вже не вважається невихованістю, це прикол, крутизна. Дівчата від 10 років дивляться б'юті-блогерів, які теж формують певну систему цінностей: «Ти повинна бути нафарбована, красива фігура важливіша за мозок, їсти треба менше». Помолодшала індустрія фарбування волосся: намагаються втягувати найменших, адже індустрії треба розширюватися.

Що небезпечно показують діти-блогери

Хлопчики від 10 років люблять приколи, проходження ігор, а також екстрим, причому часом трюки та змагання ризиковані для життя, з порушенням закону,

правил дорожнього руху. Нашим дітям прищеплюють певні цінності: «Ти повинен бути крутим». Частина крутизни — повна впевненість, навіть нахабність і відсутність сумнівів. Але критичне мислення неможливе, якщо боїшся сумніватися.

Юні блогери інколи знімають навчальний контент, скажімо, діляться, як вчити іноземні мови. Бувають дуже успішними в переконанні дітей навчатися. Але і там є нюанси: часто трапляються помилки, неправдива інформація — ділиться своїми спостереженнями експертка.

Чому відеоблогерам довіряють?

— Відеоблогери — свої, зрозумілі, щирі, говорять те, що відчуває дитина і про що думає. Блогери завжди поруч: увімкнув і він є. Діти люблять однолітків, вважають, що вони — такі самі, бо не повчають, не обманюють. Дошкільнятам та найменшим школярам важко повірити, що блогерам не батьки купують гори іграшок та смаколиків, а їх дають для реклами, що вони не живуть тим солодким життям, яке демонструють. Підліткам потрібна ідентифікація з якимись взірцями. І якщо вони обирають кумира, то переймають його позитивні та негативні риси та звички, — каже пані Інна.

— За опитуванням учителів одного класу нашої початкової школи, лише один учень з усього класу сказав, що перевіряє інформацію від блогерів. Решта вірить на слово. Якщо щодня хтось повторюватиме одне й те саме, наш мозок зреагує: запам'ятає інформацію, і вона надалі буде розглядатися як правдива, яка не потребує сумніву і перевірки. Те, що часто повторюється, стає для нас звичним і правдивим.

Сучасні діти живуть не лише в реальному, а й у віртуальному світі. Нам складно прогнозувати вплив віртуального світу на дітей за 10 чи 15 років.

— Це не означає, що всі відеоблоги погані. Йдеться лише про вибір, який робить дитина. У мережі є й чимало корисного матеріалу, у якого теж свої прихильники: побутові лайфхаки, ідеї для творчості, подорожі, фокуси, спортивні вправи, танці, огляди фільмів. Є дуже цікаві блоги про тварин, веселі та цікаві — про психологію та мистецтво, — зауважує експертка.

— Є велика потреба у відеоконтенті дітей для дітей, який би пропагував читання: наприклад, блогери, що пропонують огляди цікавих книжок. Є відео, як діти проводять досліди, щоправда, потрібно попереджати, що досліди мають проводитися в присутності дорослих. Є блоги, що розповідають, як зробити класне фото не тільки себе улюблених, а й природи. Ці відео, звісно, не

настільки популярні. Те, що вимагає зусиль під час перегляду, може відкидатися, бо мозок не любить перенапруження. Тим паче, що в школі велике навантаження. Це ще одна причина, чому діти обирають розважальний, побутово і споживацько заангажований контент.

Як навчити протистояти небажаному?

Що можуть зробити батьки та школа?

Інна Большакова дає кілька практичних порад:

- Зрозуміти, що найціннішими в сучасних двох світах (органічному і цифровому) є довіра і близькість у стосунках діти — дорослі.
- Варто робити акцент не на тому, щоб контролювати та забороняти, а виховувати правильні ціннісні установки, щоб до дітей не залипали чужорідні.
- Обов'язково треба цікавитися віртуальним життям дитини, дізнаватися, що саме її приваблює, як вона розуміє те чи те відео, як воно впливає, і що буде далі після його перегляду.
- Обговорювати конкретних блогерів. Батькам варто зрозуміти, які потреби задовольняють відеоблоги і як на це можна вплинути. Наприклад, замість того, щоб дивитися б'юті-блогерку, разом поговоріть про макіяж, а потім — про грим взагалі, у мистецтві, у різних народів.

Маленька дитина може подумки переробити разом з батьками улюблене відео, щоб воно «стало ще кращим», а це означає — відповідало тим цінностям, які хочете прищепити. Але будьте обережні — не критикуйте дитину та її ідеї. Наприклад: брат обдурив сестричку та забрав бажану іграшку? Дофантазуйте разом, як би він міг поділитися з нею, влаштувати спільну веселу гру.

У школі вчителі та сучасні батьки починають вчити, як знаходити інформацію в мережі. А дитина бачить там величезний вибір і реагує передусім на «яскраві обгортки». Тож вже першокласники мають зрозуміти: те, що говорять і показують у відео, може бути неправдою. Колись ми з учнями у класі повторювали дослід одного блогера, а він не спрацював. Діти були здивовані та засмучені, для них це стало справжнім відкриттям: кумири можуть казати неправду та помилятися.

- Розвивайте в дітей критичне мислення. А це означає привчати розпізнавати вплив на себе. Перше, про що дитина має подумати: що від мене хочуть? Далі: що у відео найбільше впливає на мене? Якщо спонукає до дій, то це моє рішення чи воно вигідне комусь? Учень має знати, що перед тим, як діяти після блогу, варто зробити паузу, можливо, через певний час він інакше подивиться на це

рішення. Треба порадитися, побачити кілька різних позицій щодо цього. Це дозволяє дистанціюватися від впливу.

Наше завдання нині: вчитися разом з нашими дітьми жити і в реальному, і у віртуальному світах, максимально уникаючи шкідливих впливів.